

I mbliana ghlac ceithre iarbhunscoil páirt in imeachtaí An Ciorcal Scríbhneoirí Ógá-Scoil Chuimsitheach Chiaráin, An Cheathrú Rua; Coláiste Cholmcille, Indreabhán; Gairmscoil na bPiarsach, Ros Muc agus Scoilphobal Mhic Dara, Carna.

Cladaigh Chonamara

Seo aiste a scríobh Mary Catherine Ní Mhaoilchiaráin, Scoilphobal Mhic Dara, Carna faoi Shéamus Mac an Iomaire.

I mo shuí anseo ag an bhfuinneog dom, á scríobh seo, feicim uaim an fharraige, í gormghlas. Tá an spéir glan, agus grian gheal an Earraigh ag taithneamh. Seo é Maighinis, mo bhaile, atá suite ar chiumhais Iarthar Éireann, amach ó chósta Charna, i gConamara. Tá daoine ag obair ins na garranta, gasúir ag súgradh ar an trá síos uaim. Tá daoine ag deisiú báid, mar a bhí leis na cianta, agus daoine eile ag dul ag iascaireacht. Feicim fir, mná agus gasúir ag obair in éineacht, rud nach bhfeictear anois ach corr uair. Baintear féar ar an seanbhealach anseo fós. Tagann turasóirí ar ais go minic, go Maighinis, iad tógtha leis na tránna geala, an fharraige, atá chomh glan leis an gcristal. Nár lige Dia don truailliú sin a smut a sháth thar droichead Mhaighinse.

Ta cáil ar an gceantar seo de bharr na saortha bád. Tá Colm Ó Maoilchiaráin aitheanta ar fud na tíre anois, agus é ar dhuine de na saortha bád is fearr sa tír. Bhí saortha bád i Maighinis ariamh, agus iad luaite sna hamhráin agus san mbéaloidéas - Muintir Chlochartaigh, muintir Mhaoilchiaráin agus muintir Chathasaigh.

Nuair a smaoineas daoine ar Mhaighinis, tagann duine amháin chun cuimhne ar an toirt. Sin é Séamus Mac an Iomaire, an fear a scríobh an leabhar cáiliúil sin "Cladaigh Chonamara". Is dóigh liom gur í an leabhar is fearr í dár léigh mé féin go dtí seo.

Foilsíodh an leabhar bhreá seo san mbliain 1938.

Chuir sé tús leis an leabhar ag

cur síos ar Mhaighinis, :- "is maith a fheileas an t-ainm Muinis, ie. Maigh (má) + inis, mar is má bhreá, chothrom, réidh, atá i go leor de, agus an fharraige mórtimpeall".

Rugadh Séamus Mac an Iomaire san Meall Rua, i Maighinis, Carna, Conamara, ar an 13ú Eanáir, 1891. Bhí Gaeilge agus Béarla ag a athair Cólman, agus Gaeilge amháin a bhí ag a mháthair Bairbre. Bhí beirt deartháir ag Séamus, Seán agus Ciarán, agus deirfiúr amháin, Máirín.

San leabhar *Conamara Man*, a scríobh sé faoin ainm Seamus Ridge, a foilsíodh sa mbliain 1969, tugann sé cuntas faoina óige ar scoil. Deir sé nach raibh aon Ghaeilge ag an mbunmhúinteoir, agus nach raibh focal Béarla ag na daltaí.

Chuaigh Séamus leis an iascaireacht ar dtús, agus d'fhoghlaim sé na téarmaí a bhain leis an gceird sin, agus, leis an mbádóireacht. Bhailigh sé scéalta agus amhráin chomh maith.

I 1904, bhuaigh Séamus duais ón iris *Ireland's Own*, ar phíosa a scríobh sé ar Lá Fhéile Mhic Dara. Tar éis sin tháinig an-spéis aige san scríbhneoireacht.

Bhí an-tionchar ag Colm Ó Gaora (a scríobh an bheathaisnéis "Mise"), ar chinneadh Shéamus dul le múinteoireacht na Gaeilge. Cháiligh sé mar mhúinteoir i gColáiste Chonnacht, agus chaith tamall i gContae Ros Comáin, sula ndeachaigh sé go Bealach Conglais, i gContae Chill Mhantáin.

Le linn Chogadh na gCarad b'éigean do Shéamus dul ar a choiméad de bharr gur cuireadh

ina leith go raibh tiomáint eallaigh ar siúl aige. D'éirigh leis teastas múinteora a fháil i gColáiste na Rinne. Thug Séamus Ó Dubhghaill post dó in Inis Córthaigh. Chuir sé isteach ar phost i Sligeach, ach ní bhfuair sé an post sin nuair nach dtógfadh sé mionna dílseachta.

Bhain sé amach duais Oireachtais sa mbliain 1924, le cnuasach sean-amhrán.

I 1926 chuaigh sé go Meiriceá ach bhí deacrachtaí aige fail isteach sa tír. In

"Seosamh Dáibhid agus cuid dá Chairde" (an iris *Feasta*, Deireadh Fómhair 1988), bhí Tomás de Bhaldraithe den tuairim gur de bharr easpa Béarla ag an gconsalacht i mBaile Átha Cliath a chlis ar Shéamus dul go Meiriceá. D'oibrigh Séamus an seanchleas, mar a rinne go leor eile, agus chuaigh isteach trí Cheanada, áit a raibh an scrúdú níos éasca. I Meiriceá bhí se ag múineadh ranganna Gaeilge don Chumann Gaelach, agus do Chonradh na Gaeilge.

Bhí post aige i gcomhlacht iarnróid, áit nach bhfeicfeadh sé solas an lae, agus chuir seo as dá shláinte. Bhuaill an eitinn é.

I leaba ospidéal, i Meiriceá, a scríobh sé "Cladaigh Chonamara". Chaith sé trí bliana san ospidéal, gan focal Gaeilge le cloisteáil timpeall air. Thug Seosamh Dáibhid cabhair dó eagar a chur ar an leabhar, a foilsíodh sa mbliain 1938. Foilsíodh eagrán nua san mbliain 1985.

Ba é Tomás Ó Máille (1883 - 1938, Ollamh le Gaeilge in Ollscoil na hÉireann, Gaillimh ó 1912, agus údar an leabhair "An Béal Beo"), a

scríobh an réamhrá le "Cladaigh Chonamara" (1938)

Fuair Séamus Mac an Iomaire bás an 15ú Samhain 1967.

Tá an sloinne go láidir i Maighinis fós agus tá gaolta Shéamus ann.

Sa mbliain 2000, foilsíodh "The Shores of Connemara", aistriúchán ón nGaeilge le Pádraic de Bhaldraithe. Tá grianghrafanna agus léaráidí san leagan Béarla nach raibh sa leabhar i nGaeilge.

An Fear Bocht

Déantar dearmad ar an bhfear bocht i gconaí

Caitear é ansin as an mbealach Ar fhaitíos go mbeadh sé sa mbealach

Ar na daoine saibhre nó mór le rá.

Ní bhíonn cead aige labhairt amach

Tá sé ag iarraidh ach tá a fhios

Aige go ndéantar dearmad faoi

taobh

Istigh de chúpla nóiméad.

Fanann an fear bocht ansin ag súil

Go dtiocfaidh athrú ar an saol

Ach tá rud eicint ag rá leis

Go mbeidh tamall le fanacht aige,

Mar níl a dhóthain páipéir glas

Ina phóca.

Cian Ó Flatharta, Coláiste Cholmcille, Indreabhán.

Teanga an Dorchadais

Is mise teanga an dorchadais

Is chonaic mise neart

Bás, fearg is grá

Is chuile shórt saint

Titim síos san oíche.

Ach ní bhím thart sa lá

Ag bailiú scéalta.

Gach uile oíche

Cloisteáil is ag féachaint

Sin é mo shaol anseo ar domhan,

Talamh Slán

Scríofa ag Nóra Ní Cheoinín as Leitir Ard, scoláire i Scoil Phobail Mhic Dara, Carna. Scríobh sí é seo dá seanathair - Seán Ó Ceoinín

Tarraingthe suas ar an talamh, Thiar i dtóin Leitir Ard, Le taobh chéibh Bhéal a' Charraig,

Tá'n Hunter is í sínte ar a' trá Níor sheol sí anois le fada, Deir daoine nach seolfaidh go brách

Céad slán leis an dream a bhí inti,

Tá siad imithe, mar an taoille ón trá.

Siad Clann Chonghaile a rinne í,

is críochnaíodh í i Leitir Mealláin,

nuair a fliuchadh a cíle san uisce,

d'fhág sí ag na báid eile slán.

Bhuaill sí báid mhóra na tíre, ó Roundstone go Cuan an Fhíor Mhóir,

Sheol sí farraigí arda, is bhuaigh sí a cuid geallta gan stró.

Anois is é an feall í bheith titithe ag scoilteadh, gan bádóir, gan seol,

is dá mbeadh Seán Cheoinín ar marthain

bheadh sé ar an teile, is a dhá láimh ar an scód.

Ach, má tá báid seoil ins na flaithe,

Is fear a' teastáil ar stiúir,

Ní eiteoidh Sean Cheoinín go brách iad,

Mar is aige a bhi an cheird sin ón tús.

Feicim áthas ar dhaoine

Mar tá an lá thart.

Níos sine ná cloch

Níos sine ná an ghaoth

Tá mé anseo ón tús

Is beidh mé anseo

Go deireadh an tsaoil.

Táim dubh

Gan focal,

Ach feicim

Is anocht fuair mé mo sheans labhairt.

Anois a chairde chuala sibh mé

Beidh mé ag féachaint oraibh anocht.

Niamh Seoighe, Coláiste Cholmcille, Indreabhán

Oíche Fhuar

Oíche fhuar is mé fliuch báite

Lochán fúm ar an tairseach

Caoirigh ar foscadh faoi sceacha scáinte

Muigin mór tae ar theallach fáilteach.

Clíona de Bhailís

Scoil Chuimsitheach Chiaráin

Aimsir fhuar

Aimsir fhuar fhlíuch

Spéir dhorcha anocht

Clabhtaí gruama gránna

Is muid uilig sáinnithe.

Grian gheal bhuí le theacht aríst

Is beidh spraoi is scléip ag daoine.

Úna Ní Chathasaigh

Scoil Chuimsitheach Chiaráin

An Bháisteach

An bháisteach ina díle

Na héadaí ar an líne

Daoine gan aon dídean

Ina líbín ag an doras

Bhí trua agamsa dóibh

Ach bhailíodar leob

Nuair a stop an bháisteach a'gleáradh.

Úna Ní Fhlatharta

Scoil Chuimsitheach Chiaráin